

Obisk šolskega muzeja v Kjotu

V letu 2019 sem imela enkratno priložnost, da sem se kot referentka udeležila ICOM-ove generalne konference, ki je potekala v nekdanji prestolnici Japonske, mestu Kjoto. Čeprav je bil program zelo poln, se je našlo tudi nekaj prostega časa za ogled mesta, okolice in predvsem muzejev in templjev. Ob registraciji smo poleg obsežnega promocijskega materiala dobili precej debelo knjižico, v kateri so bili predstavljeni številni muzeji. Kaj hitro sem med njimi opazila šolski muzej, in ker sem deset let sodelovala s Slovenskim šolskim muzejem v Ljubljani, me je radovednost popeljala po ulicah Kjota do nekdanje šole, v kateri deluje tamkajšnji šolski muzej.

Kjoto je eno največjih japonskih mest in leži na otoku Honšu. Več kot tisoč let je bil japonska prestolnica. Japonski cesarji so v njem vladali vse do leta 1869 in tako se seveda v mestu skriva bogata dediščina, med drugim stare zgradbe, templji, vrtovi, svetišča ipd. Danes velja Kjoto za kulturno prestolnico Japonske in glavno turistično destinacijo. Je tudi univerzitetno središče, pri čemer uživa Univerza v Kjotu mednarodni ugled.

Šolski muzej v Kjotu (foto: Maja Hakl Saje).

Šolski muzej

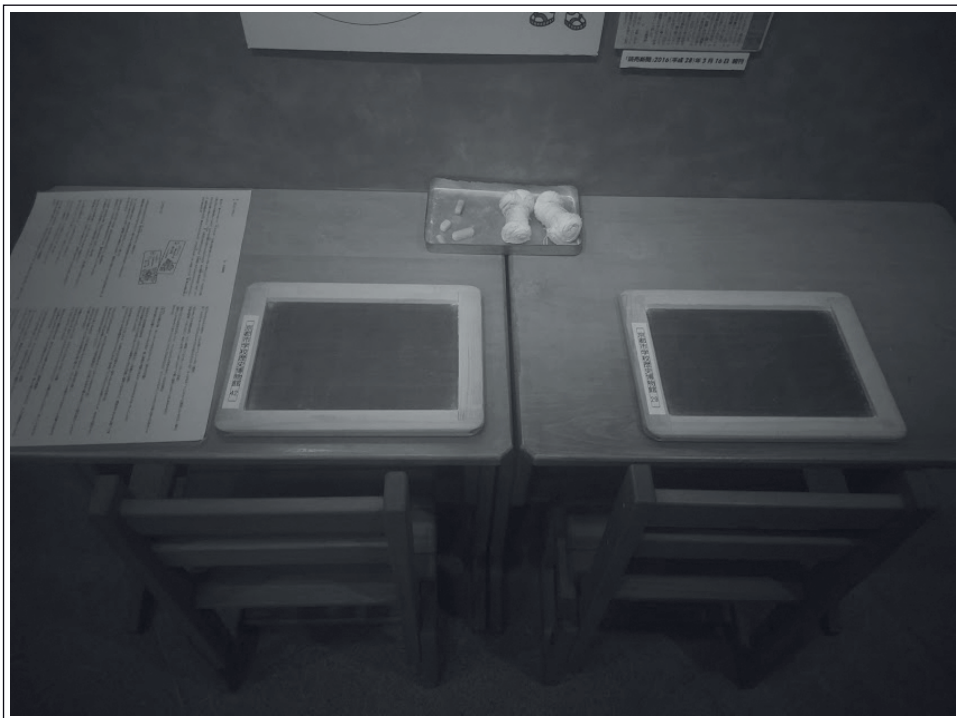
Muzej je bil odprt leta 1998 in je urejen v prostorih nekdanje osnovne šole iz obdobja Meiji (Meidži), ki je bila ustanovljena leta 1869 in dokončana v 30. letih

Del stalne razstave (foto: Maja Hakl Saje).

20. stoletja. Muzej se posveča proučevanju in prikazovanju sodobnega šolstva na Japonskem, poudarja zgodovino šolstva v Kjotu, predstavlja lokalne voditelje, ki so s svojimi prizadevanji pomagali graditi in voditi šole v Kjotu, ter ohranja in predstavlja številne predmete, povezane z izobraževanjem. Muzej hrani približno tisoč predmetov iz kjotskih osnovnih šol ter približno 16.000 historičnih predmetov, kot so učbeniki in drugi izobraževalni pripomočki. Ena od posebnosti kjotskih šol je njihova tesna povezanost z umetniki in lokalnimi prebivalci. Ta povezava je vidna skozi posebno zbirko umetniških del, ki so jih umetniki (nekdanji učenci) podarili svojim šolam.

Čeprav je muzej v veliki stavbi, je malo razstavnega prostora. Glavni razstaveni prostor je v pritličju. Dejansko gre za večji prostor, ki je pregrajen in razdeljen na manjše dele, v njem pa je skozi predmete predstavljen razvoj šolstva v 19. in 20. stoletju. Čeprav so ob vseh predmetih napisi, pa tujemu obiskovalcu ne pomagajo prav nič, kajti celotna razstava je v japonščini in zapisana v japonskih pismenkah. Žal tudi gospa na sprejemnici ni bila vešč nobenega tujega jezika. A na srečo ima muzej avdiovodiča, ki obiskovalca popelje skozi razstavo, čeprav le v pritličju. Nekaj razstavnih prostorov je namreč tudi v 1., 2. in 3. nadstropju, pri čemer je spet vse v japonščini in tudi avdiovodič ne pomaga nič. Stopnišča so dodatno obogatena s fotografijami iz šolskega vsakdana (pouk, izleti ...).

V 19. stoletju so v šolah uporabljali tablice (foto: Maja Hakl Saje).

Kratek pregled šolstva skozi razstavo

Zgodovina izobraževanja na Japonskem sega daleč v preteklost, vse v 6. stoletje, ko je na Japonsko začel prodirati kitajski vpliv (izobraževanje, sistem pisanja, literarna tradicija). Šole so organizirali predvsem plemstvo in cesarski dvor, poleg tega pa so pomembna središča znanja postali budistični samostani. V 16. in 17. stoletju se je začel kazati evropski vpliv in poleg drugih so se pojavile tudi številne verske šole, ki so jih odpirali jezuitski misijonarji.

Kljub bogati zgodovini izobraževanja se stalna razstava v šolskem muzeju prične v drugi polovici 19. stoletja v času iztekajočega se obdobja Tokugawa (1600–1867). Na pričetku obdobja Tokugawa je bila pismenost med japonskim prebivalstvom precej nizka, kar pa se je do konca obdobja spremenilo. Tudi v tem času so delovale številne šole, še posebej pa so bile ob koncu obdobja razširjene t. i. šole »terakoya«. Gre za zasebne šole, ki so prvotno delovale v templjih in so se osredotočale predvsem na poučevanje branja, pisanja in računstva, s poudarkom na kaligrafiji in uporabi abaka. Začetek naj bi imele v 16. stoletju, postavile pa so temelje za kasnejše osnovne šole »bangumi«. Medtem ko so bili plemstvo in samuraji deležni boljše izobrazbe, je bila izobrazba navadnih prebivalcev praktično usmerjena. Šole »terakoya« so izobraževale tudi kmete in ocenjuje se, da je bilo ob koncu obdobja Tokugawa približno petdeset odstotkov moške in dvajset odstotkov ženske populacije do neke mere pismene.

Predstavitev pouka v zasebnih šolah »terakoya« (foto: Maja Hakl Saje).

V obdobju Tokugawa je bil Kjoto razdeljen na avtonomne upravne enote. Leta 1868 se je pričelo novo obdobje Meiji (1868–1912), ki je prineslo modernizacijo države in številne spremembe. Med drugim so bile upravne enote reorganizirane po sistemu, s katerim je bilo označeno, ali pripadajo severnemu ali južnemu delu Kjota. Leta 1869 so se oblikovali bangumi (soseske), ki so bile oštevilčene (na koncu jih je bilo 66). Istega leta so se pojavile govorice, da bo Tokio postal nova prestolnica. V strahu, da bodo prebivalci začeli zapuščati staro prestolnico, in ob spoznanju, da je treba prebivalstvo izobraziti, je bilo tako v Kjotu, tri leta preden je Japonska uvedla šolski sistem, ustanovljenih 64 osnovnih šol (šole »bangumi«). Zgradili so jih z donacijami premožnejših prebivalcev in posojili, ki so jih dobili od prefekture Kjoto. Takoj na vhodu v razstveni prostor je kotiček, kjer je s pomočjo kratkega filmčka, zemljevida šolskih okrožij in fotografijami šolskih stavb predstavljen nastanek omenjenih osnovnih šol »bangumi« in potek izobraževanja v njih.

Kjotska prefekturna oblast je objavila vzorčni načrt šolskih stavb. Predvidel je, da naj bi vsaka šola »bangumi« imela dve nadstropji. V prvem nadstropju naj bi bile majhne in velike učilnice za poučevanje branja in pisanja. Drugo nadstropje naj bi obsegalo učilnico za računstvo, prostore za učitelje in veliko predavalnico, ki naj bi služila kot prostor za druženje. Šole »bangumi« namreč niso bile le pro-

Zvonec za opozorilo v primeru požara (desno) in boben (levo) za naznanitev ure (foto: Maja Hakl Saje).

stor učenosti, pač pa so bile tudi prostor za druženje lokalnih prebivalcev, lahko pa so služile kot policijske ali gasilske postaje, celo zdravstveni centri.

V obdobju Meiji je bilo uvedeno obvezno izobraževanje. Leta 1871 je bil izdelan prvi japonski šolski učni načrt za osnovne šole, ki je med drugim določal učno vsebino in predpisal vrsto učbenikov. V 70. in 80. letih 19. stoletja se je vsaka šola lahko sama odločila, katere učbenike bo uporabljala. Večinoma so bili ti učbeniki v rabi že v prejšnjih šolah »terakoya« in so temeljili na konfucijanski etiki. Postopoma so jih zamenjali učbeniki z zahodnjaškimi besedili. V poznih 80. letih 19. stoletja so lahko šole uporabljale samo še uradno potrjene učbenike, od leta 1904 pa so vse šole morale uporabljati enake učbenike, kajti na tak način naj bi bili otroci po celi Japonski deležni enake izobrazbe. Po drugi svetovni vojni so bili učbeniki, ki so nastali med vojno, cenzurirani, danes pa so še vedno v rabi učbeniki iz 50. let 20. stoletja. Razvoju in uporabi učbenikov je na razstavi posvečen poseben ograjen prostor prav v sredini razstavne sobe.

V 19. stoletju so učenci prvotno pri pouku sedeli na tleh, načeloma v dveh vrstah, in so bili obrnjeni proti učitelju ter se učili pisanja. V določenem trenutku je deset učencev vstalo in odšlo v drugo učilnico k uri glasnega branja ali matematike. Po zaključku so se vrnili k pouku pisanja. Leta 1875 so bile izdane nove

*Prikaz šolskih učbenikov
(foto: Maja Hakl Saje).*

smernice in učenci so pri pouku začeli uporabljati stole in mize. Ker pa je bilo pohištvo narejeno po tujih standardih, je bilo za drobne japonske otroke večinoma preveliko in so ga kmalu morali prilagoditi.

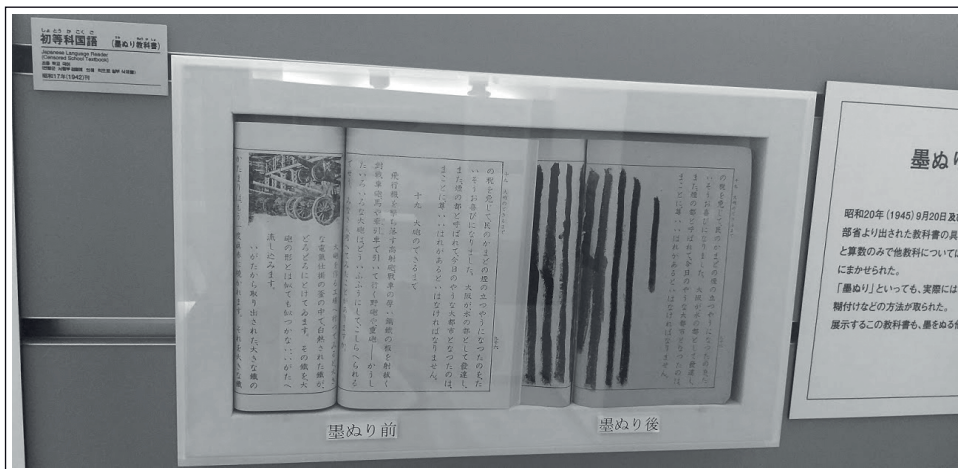
Japonski šolski sistem je skozi čas doživel več sprememb. Leta 1941 so vse osnovne šole postale javne. Po drugi svetovni vojni so prišle nove spremembe. Uvedena je bila devetletna šolska obveznost, ki je v veljavi še danes, in sicer šest let osnovne šole in tri leta nižje gimnazije. V 50. letih 20. stoletja se je zelo povečalo tudi število otrok in osnovne šole z več kot 2800 učenci so postale nekaj vsakdanjega. Stvari so se spremenile v 80. letih 20. stoletja, ko je nataliteta začela upadati. Podatki po letu 2000 celo kažejo, da naj bi se vsako leto zaprlo okoli petsto šol.

Stalna razstava je obogatena s številnimi učnimi pripomočki, arhivskim in fotografskim gradivom. Zanimiv je tudi prikaz razvoja šolske malice; pred drugo svetovno vojno je bila redkost.

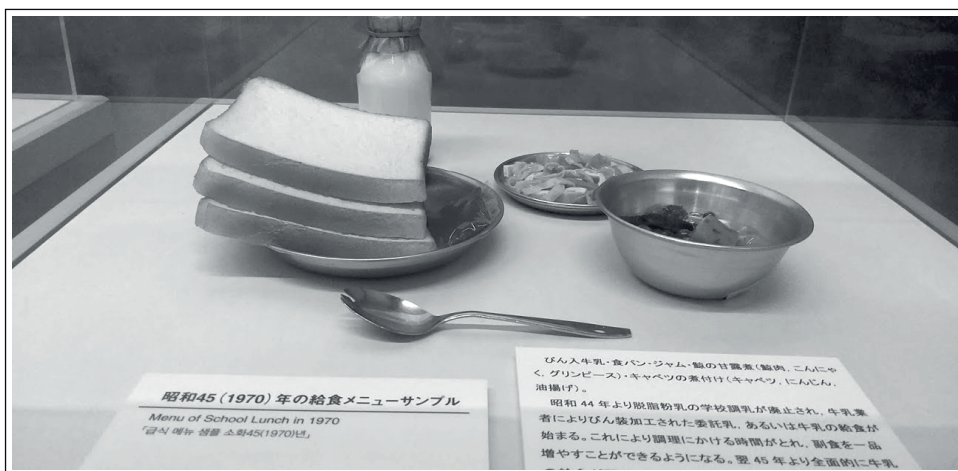
Poleg stalne razstave pripravljajo v muzeju tudi številne občasne razstave.

Za konec

Izobraževanje in razvoj šolstva na Japonskem imata dolgo in zanimivo zgodovino. Muzej hrani zanimive zgodovinske predmete in učne pripomočke, ki so

Primer cenzuriranega učbenika (foto: Maja Hakl Saje).

Prikaz šolske malice leta 1970 (foto: Maja Hakl Saje).

vključeni v stalno razstavo. In čeprav je razstava v japonščini, lahko obiskovalec ob uporabi avdiovodiča tudi brez znanja jezika potuje skozi zgodovino izobraževanja s poudarkom na 19. in 20. stoletju ter skozi razstavljene predmete začuti utrip japonske kulture in preteklosti.

Maja Hakl Saje